

Н.Ю. Подольчак (Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВТРАТИ ПІДПРИЄМСТВ ВІД ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті, з використанням економіко-математичного моделювання та фотографій робочого часу працівників підприємств, розроблено модель оцінювання соціально-економічних втрат підприємств унаслідок існування бар'єрів двомовності. Сформована модель передбачає розрахунок попередніх, поточних і заключних витрат ресурсів за різних форм комунікування працівників підприємств з іншомовними зацікавленими групами. Оцінено загальнодержавні втрати економіки України від існування бар'єрів двомовності.

Ключові слова: соціально-економічні втрати, двомовність, бар'єри двомовності.

Форм. 6. Табл. 5. Літ. 11.

Н.Ю. Подольчак (Национальный университет «Львовская политехника», г. Львов, Украина)

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОТЕРИ ПРЕДПРИЯТИЙ ОТ ДВУЯЗЫЧИЯ В УКРАИНЕ

В статье, с использованием экономико-математического моделирования и фотографий рабочего времени работников предприятий, разработана модель оценивания социально-экономических потерь предприятий вследствие существования барьеров двуязычия. Разработанная модель предусматривает расчет предварительных, текущих и заключительных затрат ресурсов при различных формах общения работников предприятий с иноязычными заинтересованными группами. Оценены общегосударственные потери экономики Украины от существования барьеров двуязычия.

Ключевые слова: социально-экономические потери, двуязычие, барьеры двуязычия.

N.Y. Podolchak (National University "Lviv Politechnics", Lviv, Ukraine)

SOCIOECONOMIC LOSSES OF ENTERPRISES DUE TO BILINGUALISM IN UKRAINE

The article applying the economic-mathematical modelling and photofixation of enterprises' employees labour hours develops the model for estimation of socioeconomic losses of enterprises due to the existence of bilingual barriers. The developed model presupposes calculation of previous, current and final expenditures of resources at various forms of employees' communication of enterprises with foreign interest groups. The national-level losses of Ukraine's economy due to the bilingualism barriers are estimated.

Keywords: socioeconomic losses; bilingualism; bilingual barriers.

Постановка проблеми. Згідно з різними соціологічними опитуваннями, населення України активно користується двома мовами (українською та російською) у повсякденній діяльності. Існування двомовності спричинює низку труднощів у межах господарської, управлінської, державної та суспільної діяльності. Тому слід розглянути вплив двомовності на економічні процеси в країні, не враховуючи при цьому політичну риторику, яка ведеться довкола цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу мови на діяльність підприємств, соціально-економічні системи та економіку в цілому проводилося низкою вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких – П. Друкер

[2], О. Куць [3], Л.І. Мацько [4], В.П. Нерознак [5], І.М. Плотницька [6], М. Попович [7]. Проте поза увагою дослідників залишаються моделі кількісного оцінювання соціально-економічних втрат від двомовності в Україні.

Як зазначав класик сучасного менеджменту П. Друкер, «менеджери повинні досконало знати рідну мову, щоб розуміти точне значення кожного із слів і виразів. Можливо, найважливішим є те, що вони повинні навчитись цінувати рідну мову як справжнє багатство, безцінний дар, успадкований від своїх предків» [2, 347].

М. Попович у своєму інтерв'ю зазначив: «Річ не тільки в мові. Кожна іноземна мова має свій понятійний апарат, свої асоціації, алюзії, приклади» [7]. Іншомовний понятійний апарат фактично і є додатковим джерелом обмежень у діяльності вітчизняних підприємств при взаємодії із іншомовними зацікавленими групами (ІЗГ) – акціонерами, споживачами, працівниками, державними службовцями, контрагентами тощо.

Єдиною державною мовою в Україні, згідно з Конституцією України [1], є українська мова. А державна мова – це мова, статус якої закріплений традицією чи законодавством певної держави [4, 14]. Однак у повсякденній практиці, при комунікуванні підприємців, керівників підприємств, державних службовців різних регіонів країни, кожен із суб'єктів комунікаційного каналу, як правило, використовує домінуючу в регіоні мову. Існують різні історико-культурні, політичні та соціально-психологічні пояснення такого феномену в Україні. Однією з основних причин цього є те, що в традиційно україномовних регіонах України більше 20 років тому практично перестали вивчати російську мову, а в південно-східних регіонах країни велика кількість молодих людей так і не почала вивчати українську мову. Як зазначає М. Попович, «треба затратити в десять разів більше зусиль, аби писати не українською, а російською, англійською чи французькою. Та й російською все менше грамотно розмовляють. Але з часом буде все гірше. Російська мова звучить, вона завжди буде в ходу. Але люди не вміють грамотно писати російською, бо не вчать її в школі» [7].

Тому особливо гостро проблема виникає у комунікуванні молодого покоління людей з різних регіонів, кожен з яких часто досконало володіє лише однією із регіонально-домінуючих мов комунікування (українською або російською), створюючи таким чином додаткові соціально-економічні бар'єри у комунікуванні.

Невирішені частини проблеми. Двомовність в Україні створює певні бар'єри у комунікуванні між суб'єктами ринку. Тому важливо визначити рівень таких бар'єрів і встановити витрати та втрати підприємств для їх подолання в процесі виробничо-господарської діяльності.

Мета дослідження. Розробити модель оцінювання соціально-економічних втрат підприємств та економіки України загалом унаслідок існування двомовності та соціально-регіональних бар'єрів комунікування.

Основні результати дослідження. Багато підприємств здійснюють виробничо-господарську діяльність у різних регіонах України і змушені комунікувати з ІЗГ, використовуючи при цьому домінуючу регіональну мову. До таких підприємств відносяться практично всі банківські установи, які мають широку мережу філій і відділень, підприємства газової та нафтової промисловості,

великі будівельні підприємства, великі дистрибуційні компанії, страхові компанії тощо.

У зв'язку з цим виникають додаткові витрати, пов'язані з комунікуванням персоналу підприємств та ІЗГ. Усі витрати, пов'язані з мовним бар'єром, можна поділити на три групи: попередні, поточні та заключні витрати. Попередні витрати пов'язані з підготовкою до комунікування персоналу підприємств або підприємців із ІЗГ (наприклад, переклад інформації, яку буде передано через комунікаційні канали, обґрунтування позиції іншою мовою, пошук необхідних термінів і слів тощо), при цьому дві сторони комунікування володіють різними мовами. Поточні витрати зумовлені додатковими затратами ресурсів під час безпосереднього контакту для налагодження взаємодії у системі «підприємство – ІЗГ». Заключні витрати пов'язані з додатковими витратами та втратами внаслідок дії мовних бар'єрів у комунікаційних каналах між персоналом підприємств та ІЗГ.

Вивчення досвіду взаємодії між підприємствами та ІЗГ дає змогу стверджувати, що використовуються різноманітні форми комунікування. Однак найпопулярнішими є такі види комунікаційних зв'язків між підприємствами та ІЗГ: безпосередній контакт; телефонна розмова; документальне повідомлення; електронне повідомлення.

Отже, формулу розрахунку витрат унаслідок існування мовного бар'єру між підприємствами та ІЗГ можна записати таким чином:

$$V_{dv} = \Delta V_p + \Delta V_{pot} + \Delta V_z, \quad (1)$$

де V_{dv} – додаткові витрати підприємства, пов'язані із бар'єром двомовності; ΔV_p – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку документів, повідомлення, розмови з ІЗГ; ΔV_{pot} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства під час комунікування з ІЗГ; ΔV_z – додаткові заключні витрати та втрати підприємства після комунікування персоналу з ІЗГ.

Додаткові попередні витрати персоналу можуть бути сумою витрат на різні форми комунікування, відповідно, формула розрахунку цих витрат набуде того вигляду:

$$\Delta V_p = \Delta V_{pr} + \Delta V_{pt} + \Delta V_{pd} + \Delta V_{pep}, \quad (2)$$

де ΔV_{pr} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку безпосередньої розмови із ІЗГ; ΔV_{pt} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку телефонної розмови із ІЗГ; ΔV_{pd} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку документального повідомлення або документів для ІЗГ; ΔV_{pep} – додаткові попередні витрати персоналу підприємства на підготовку електронних повідомлень ІЗГ.

Слід уточнити, що попередні витрати на документальне повідомлення та електронне повідомлення пов'язані з пошуком необхідних слів, перекладом тексту тощо. А поточні витрати на документальне та електронне повідомлення пов'язані безпосередньо з його набором, оформленням тощо. Тобто ці витрати можна чітко виокремити та оцінити.

При оцінюванні витрат і втрат від існування бар'єрів двомовності підприємства слід поділити на чотири види: 1) активно комунікують з іншомовними

партнерами (участь в комунікуванні бере більша частина керівників і працівників, а сам процес відбувається кожного дня); 2) перманентно комунікують (бере участь значна частина працівників, а комунікування відбуваються більше половини робочих днів протягом місяця); 3) пасивно комунікують (участь беруть окремі працівники, а комунікування відбувається протягом декількох робочих днів у місяці); 4) комунікації не відбуваються або трапляються поодинокі випадки комунікування з ІЗГ. За експертними оцінками і на основі аналізування телефонних комунікацій підприємств Львівської області з підприємствами інших регіонів України розподіл підприємств за інтенсивністю комунікування працівників із ІЗГ наведений у табл. 1.

Таблиця 1. Розподіл підприємств за інтенсивністю комунікування працівників із ІЗГ, %*

Інтенсивність комунікування підприємства із ІЗГ	Відсоток підприємств
Активно комунікують	25
Перманентно комунікують	38
Пасивно комунікують	21
Відсутні комунікації	16

* розраховано на основі експертних оцінок та аналізування телефонних комунікацій підприємств Львівської області з підприємствами інших регіонів України.

Вивчення практичної діяльності вітчизняних підприємств показало, що чим більше підприємство, тим інтенсивніше його керівникам доводиться комунікуватись із ІЗГ. Також на інтенсивність побудови та розвитку комунікаційних зв'язків впливає і галузь діяльності підприємства, форма власності, етап життєвого циклу організації та продукту, стратегія підприємства тощо. Активно змушені комунікувати з ІЗГ працівники нафтогазової галузі, фінансово-кредитних установ, транспортних підприємств, машинобудівних підприємств тощо. Мало комунікують із ІЗГ працівники підприємств сфери послуг (перукарні, заклади громадського харчування, організації, що надають побутові послуги населенню тощо), особливо малі та середні за розміром.

Для безпосереднього оцінювання витрат і втрат від двомовності на підприємствах застосовували фотографії робочого часу працівників підприємств. Приклад розрахунків наведено для Стрийського відділення будівельно-монтажних робіт Управління будівельно-монтажних робіт (БМР УБМР) «Укргазспецбудмонтаж», яка зареєстроване як платник місцевих податків у с. П'ятничани Стрийського району Львівської області (табл. 2). Це підприємство є відділенням УБМР «Укргазспецбудмонтаж», дочірньої компанії «Укргазвидобування», яке зареєстроване у м. Красноград Харківської області. У поточній діяльності доводиться часто комунікувати з ІЗГ, зокрема з: керівниками материнської компанії, з постачальниками та споживачами, з державними службовцями, в тому числі зі службовцями державної податкової служби, іншими контрагентами. Тому виникають соціально-регіональні та мовні бар'єри у комунікуванні між працівниками Стрийського відділення УБМР «Укргазспецбудмонтаж» та ІЗГ, а також додаткові соціально-економічні втрати від такого комунікування. Загалом Стрийське відділення БМР УБМР «Укргазспецбудмонтаж» належить до групи підприємств, що активно комунікують із ІЗГ, оскільки кожного дня здійснюються телефонні переговори, керівники відділен-

ня їздять у відрядження в материнську компанію і безпосередньо контактують із керівниками материнської компанії та іншими ІЗГ.

Таблиця 2. Розрахунок попередніх витрат, пов'язаних з бар'єрами двомовності, у комунікуванні персоналу підприємств із ІЗГ, авторська розробка

Форми комунікування	Тривалість підготовки до комунікування протягом місяця, год.	Додаткові витрати часу, пов'язані із бар'єром двомовності, %	Додаткові фінансові витрати, пов'язані із бар'єром двомовності, грн.
Безпосередня розмова	6,5	9	187,5 x 6,5 x 0,09 = 109,69
Телефонне спілкування	5,5	13	187,5 x 5,5 x 0,13 = 134,06
Документальне повідомлення	15	14	187,5 x 15 x 0,14 = 393,75
Електронне повідомлення та спілкування, використовуючи ІТ	2,5	8	187,5 x 2,5 x 0,08 = 37,5

У комунікуванні з ІЗГ, як правило, беруть участь такі працівники дослідженого підприємства: директор відділення, головний бухгалтер, начальник виробничого відділу, заступник головного бухгалтера, головний інженер та інші. Середня заробітна плата цих працівників у місяць становить 94634 грн. Також нараховується на заробітну плату єдиний внесок в розмірі 38,5%. Отже, сукупні витрати на заробітну плату становлять 131068,09 грн. Погодинна оплата працівникам в середньому становитиме 187,5 грн./год.

Підставивши види додаткових витрат у формулу (2), отримаємо: 109,69 + 134,06 + 393,75 + 37,5 = 675 грн.

Отже, додаткові місячні попередні витрати у зв'язку з існуванням бар'єру двомовності становлять 675 грн./місяць. У річному обсязі попередні додаткові витрати становитимуть 8100 грн.

Додаткові поточні витрати, пов'язані із бар'єром двомовності між персоналом підприємств та ІЗГ, можна обчислити за формулою:

$$\Delta V_{pot} = \Delta V_{potr} + \Delta V_{pott} + \Delta V_{potd} + \Delta V_{potep}, \quad (3)$$

де ΔV_{potr} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на безпосередню розмову з ІЗГ; ΔV_{pott} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на телефонну розмову з ІЗГ; ΔV_{potd} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на написання й оформлення документального повідомлення ІЗГ; ΔV_{potep} – додаткові поточні витрати персоналу підприємства на написання електронних повідомлень та спілкування за допомогою інших ІТ із ІЗГ.

Особливістю розрахунку витрат у процесі безпосереднього комунікування є те, що такі витрати (ΔV_{pott}) складатимуться з двох видів витрат, а саме: додаткові витрати на оплату телефонного зв'язку, інші ІТ та додаткові витрати на заробітну плату працівника, який є суб'єктом комунікування.

Слід зазначити, що телефонна тарифікація зв'язку з ІЗГ з інших областей становить 0,6028 грн./хв. для стаціонарного зв'язку. Для дзвінків на мобільні телефони середні витрати становлять 1,20 грн./хв. Детальні дослідження на підприємстві показали такий розподіл у використанні телефонного зв'язку

працівниками Стрийського відділення УБМР «Укргазспецбудмонтаж» для комунікування з ІЗГ: дзвінки на стаціонарні телефони – 56%, дзвінки на мобільні телефони – 44%. Виходячи з наведеної статистики, можна знайти середньозважену вартість хвилини телефонних розмов, яка становитиме $= 0,44 \times 1,2 + 0,56 \times 0,6028 = 0,528 + 0,338 = 0,866$ грн./хв.

Далі розрахуємо поточні витрати на подолання бар'єрів двомовності в процесі комунікування працівників та ІЗГ (табл. 3).

Таблиця 3. Розрахунок поточних витрат, пов'язаних із двомовністю, процесу комунікування персоналу підприємств і службовців ДПС, авторська розробка

Форми комунікування	Тривалість комунікування протягом місяця, год.	Додаткові витрати часу, пов'язані із бар'єром двомовності, %	Додаткові фінансові витрати, пов'язані із бар'єром двомовності, грн.
Безпосередня розмова	28	18	$28 \times 0,18 \times 187,5 = 945$
Телефонне спілкування	38,5	21	$38,5 \times 0,21 \times 187,5 + 38,5 \times 0,21 \times 0,866 \times 60 = 1515,94 + 420,1 = 1936,04$
Документальне повідомлення	47	15	$47 \times 0,15 \times 187,5 = 1321,88$
Електронне повідомлення та спілкування, використовуючи ІТ	5,2	14	$5,2 \times 0,14 \times 187,5 = 136,5$

Отже, підставивши види додаткових поточних витрат у формулу (3), отримаємо: $\Delta V_{pot} = 945 + 1936,04 + 1321,88 + 136,5 = 4339,42$ грн.

Додаткові місячні поточні витрати у зв'язку з існуванням бар'єру двомовності становлять 4339,42 грн. У річному обсязі поточні додаткові витрати становитимуть 52073,04 грн.

Заключні витрати за групами відрізнятимуться від попередніх і поточних витрат. Зокрема, основними заключними витратами є: витрати, пов'язані із зниженням продуктивності праці після комунікування працівника із носієм іншої мови; витрати на надсилання додаткової інформації або зміну форми комунікування для уточнення та донесення до іншої сторони необхідної інформації; витрати на розв'язання дисфункціональних конфліктів унаслідок непорозумінь між носіями різних мов; витрати на виправлення помилок внаслідок прийняття помилкових управлінських рішень; інші витрати. Тому формула для розрахунку групи заключних витрат, пов'язаних із комунікуванням носіїв різних мов, матиме вигляд:

$$\Delta V_z = \Delta V_{zp} + \Delta V_{zd} + \Delta V_{zr} + \Delta V_{zu}, \quad (4)$$

де ΔV_{zp} – втрати підприємства внаслідок зниження продуктивності праці працівників, які спілкувались із ІЗГ; ΔV_{zd} – витрати підприємства на надання додаткової інформації або заміну форми комунікування; ΔV_{zr} – витрати на розв'язання конфліктних ситуацій, які виникли внаслідок непорозумінь між суб'єктами комунікаційного зв'язку; ΔV_{zu} – витрати на виправлення помилок прийнятих управлінських рішень унаслідок неправильного трактування отриманої інформації.

Особливість розрахунку заключних витрат полягає в тому, що виокремлені групи витрат можуть складатися з різноманітних видів операційних витрат, наприклад, до групи «витрати на надсилання додаткової інформації або заміну форми комунікування» можуть входити витрати на технічну заміну каналу комунікування, додаткові витрати на використання нового каналу комунікації (витрати на телефон, Інтернет-зв'язок, відрядження тощо), додаткові витрати на оплату праці працівникам тощо.

Практичний розрахунок заключних додаткових витрат внаслідок існування мовних бар'єрів у комунікуванні працівників Стрийського відділення БМР УБМР «Укргазспецбудмонтаж» та ІЗГ наведено в табл. 4.

Таблиця 4. Розрахунок заключних витрат, пов'язаних із бар'єром двомовності, у комунікуванні персоналу підприємств та ІЗГ, авторська розробка

Основні негативні наслідки бар'єру двомовності	Додаткові витрати	Додаткові заключні фінансові витрати, пов'язані з бар'єром двомовності, грн.
Зниження продуктивності праці	На 20% протягом дня з імовірністю 5%	$0,2 \times 8 \times 0,05 \times 22 \times 187,5 = 330$
Витрати на надсилання додаткової інформації або заміну форми комунікування	Щомісячні витрати 10,5 год	$10,5 \times 187,5 = 1968,75$
Витрати на розв'язання дисфункціональних конфліктів	Щомісячні витрати часу 2 год. 20 хв.	$2,33 \times 187,5 = 436,88$
Витрати на виправлення помилок унаслідок прийняття помилкових управлінських рішень	Імовірність 2,5% з середніми втратами 16 год із залученням додатково в середньому трьох працівників (керівника, головного бухгалтера та одного лінійного керівника)	$0,025 \times 16 \times 3 \times 187,5 = 225$

Внаслідок розмови і можливого виникнення конфліктних ситуацій знизуватиметься продуктивність праці. За нашими оцінками, вона становитиме 20% протягом робочого дня, а ймовірність зниження продуктивності праці будь-якого із працівників, які брали участь в комунікуванні, дорівнюватиме 5%, тобто лише в кожному 20 випадку виникали непорозуміння та конфлікти через мовні бар'єри, а отже, і зниження продуктивності праці. Загалом заключні витрати є найменш імовірними, однак якщо вони настають, то їхні наслідки у вигляді втрат є одними із найбільших.

Підставивши види додаткових заключних витрат у формулу (4), отримуємо: $\Delta V_z = 330 + 1968,75 + 436,88 + 225 = 2960,63$ грн.

Додаткові місячні заключні витрати у зв'язку з існуванням соціально-регіональних бар'єрів та двомовності становлять 2960,63 грн. У річному обсязі заключні додаткові витрати становитимуть 35527,56 грн.

Загалом інтегральний показник додаткових витрат на комунікування між працівниками підприємств та ІЗГ матиме вигляд:

$$V_{dv} = \sum_{i=1}^n \Delta V_{pi} + \sum_{j=1}^m \Delta V_{potj} + \sum_{k=1}^s \Delta V_{zk}, \quad (5)$$

де i – види додаткових попередніх витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; n – кількість додаткових поперед-

ніх витрат; j – види додаткових поточних витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; m – кількість додаткових поточних витрат; k – види додаткових заключних витрат для подолання бар'єрів двомовності у комунікуванні між підприємствами та ІЗГ; s – кількість додаткових заключних витрат.

Загальні додаткові річні витрати, пов'язані із бар'єром двомовності у комунікаціях між працівниками підприємства та ІЗГ, будуть рівними: $V_{dv} = 8100 + 52073,04 + 35527,56 = 95700,6$ грн.

Отже, отриманий результат є досить суттєвим, враховуючи те, що річний оборот підприємства близький до 50 млн. грн. Тому слід знижувати цей бар'єр як на макро-, так і на мікрорівнях. Доцільно додати, що подібні витрати внаслідок бар'єрів двомовності несуть і підприємства, організації, де працюють ІЗГ. Тому величина загальних витрат від комунікування повинна враховувати і витрати цих підприємств та організацій.

Розрахунки за такою ж методикою проводилися для інших вітчизняних підприємств, враховуючи інтенсивність комунікування їхніх працівників із ІЗГ. Результати розрахунку витрат і втрат від бар'єру двомовності наведені в табл. 5.

Таблиця 5. Результати розрахунків витрат та втрат підприємств за наявності бар'єру двомовності, авторська розробка

Інтенсивність комунікування підприємств із ІЗГ	Підприємства	Втрати та витрати підприємств від бар'єру двомовності, тис. грн.	Дохід від реалізації, тис. грн.	Частка витрат у доході, %	Середній % витрат за групами
Активно комунікують	ПАТ «Львівський локомотиворемонтний завод»	462,943	220449	0,21	0,18902
	ПАТ «Львівобленерго»	3402,026	1790540	0,19	
	ЗТГ «Електрон»	102,971	60571	0,17	
	Стрийське відділення БМР УБМР «Укргазспецбудмонтаж»	95,7	51427	0,1861	
Перманентно комунікують	ПАТ «Прикарпатпромартур»	1,6368	1760	0,093	0,09473
	ПАТ «Львівський інструментальний завод»	14,72	12267	0,12	
	СП «Сферос-Електрон»	27,45	38554	0,0712	
Пасивно комунікують	ТОВ «ВІНС»	1,9266	6784	0,0284	0,0251
	ПАТ «Червоноградський деревообробний комбінат»	0,150875	887,5	0,017	
	ТОВ «Робітня»	1,57896	4366	0,036	
	ПАТ «Комунпостач»	0,47538	2502	0,019	
Відсутні комунікації	ПП «Сокил-сервіс»	0	25,8	0	0
	ТОВ «Окситон Косметік»	0	4012	0	

Витрати та втрати підприємств у кожній групі за інтенсивністю комунікування різняться. Суттєво впливає на входження підприємства до однієї із груп його розмір. Обчислити ж державні соціально-економічні витрати та втрати можна за формулою:

$$V_s = O \times \left(\sum_{e=1}^4 q_e \times \overline{V_{dv_e}} \right), \quad (6)$$

де V_s – сукупні соціально-економічні витрати та втрати держави від бар'єру двомовності; \overline{V}_{dv_e} – середні витрати та втрати підприємств в e -й групі від бар'єру двомовності; e – група підприємств за інтенсивністю комунікування його персоналу з ІЗГ; O – обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами й організаціями протягом року в Україні, млн. грн.; q – ваговий коефіцієнт кожної e -ої групи підприємств залежно від інтенсивності комунікування його персоналу з ІЗГ.

Отже підставивши відповідні дані в формулу (6), можна розрахувати загально-державні втрати та витрати від існування бар'єрів двомовності: $V_s = 3360091,5 \times (0,0018902 \times 0,25 + 0,0009473 \times 0,38 + 0,000251 \times 0,21 + 0 \times 0,16) = 0,00066035 \times 3360091,5 = 2974,5$ млн. грн.

Як показує практичне вивчення бар'єрів двомовності, витрати на їх подолання є досить значними (близько 3 млрд. грн.), до того ж, цих витрат можна було б уникнути. В багатьох випадках вони залежать від навичок і суб'єктивних характеристик працівників підприємств та ІЗГ. Тому слід добирати на посади керівників підприємств, які активно контактують із ІЗГ, працівників, що досконало володіють двома мовами та знають регіональну соціокультурну специфіку.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розраховані витрати та втрати від двомовності характерні для повсякденної діяльності суб'єктів господарювання, однак такі витрати виникають у комунікуванні державних службовців між собою, у приватному житті громадян України тощо. Тому витрати та втрати в межах держави будуть ще вищими, а отже, проблема їх зниження й уникнення набуває ще більшої актуальності.

Усунення цього бар'єру дало б змогу зекономити вітчизняній економіці близько 3 млрд. грн. протягом року (згідно з офіційними статистичними даними 2010 р.). Для порівняння, ефект від проведення Пенсійної реформи у 2012 р., за прогнозними даними, становитиме лише 2 млрд. грн.

Отже, двомовність на території України зумовлює виникнення бар'єрів у комунікуванні між ІЗГ та додаткові витрати для подолання таких бар'єрів. Ці кошти можна було б спрямувати на вирішення багатьох соціально-економічних проблем. Тому завдання економістів полягає в тому, щоб чітко визначити обсяги втрат від існування двомовності, а завдання політиків – прийняти адекватні рішення для зниження витрат, запобігання втрат, які виникають як результат двомовності.

У перспективі планується кількісно оцінити можливі втрати внаслідок двомовності за різними видами економічної діяльності національної економіки України.

1. Конституція Україна // zakon1.rada.gov.ua.
2. Друкер П.Ф. Практика менеджмента. – М.: Вільямс, 2001. – 398 с.
3. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2004. – 275 с.
4. Мацько Л.І. Державна мова України // Проблеми розвитку і застосування мов в Україні. – Вип. II. – К., 1998. – С. 10–28.
5. Нерознак В.П. Государственные языки в Российской Федерации. – М.: Академия, 1995. – 246 с.

6. Плотницька І.М. Українська мова в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект: Монографія. – К.: НАДУ, 2006. – 232 с.
7. Попович М. Українська наука – це гетто // life.pravda.com.ua.
8. Ткаченко Є. Поняття державної мови // Конституційне право. – 2006. – №8. – С. 21–24.
9. Українська мова: Енциклопедія / За ред. В.М. Русанівського, О.О. Тараненко. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
10. Pool, J. (1991). Language Regimes and Political Regimes. In: Language Policy and Political Development. Norwood N.J: Able publishing corporation. P. 241–261.
11. Pool, J. (1991). The official language problem. American Political Science Review, 85(2): 495–514.

Стаття надійшла до редакції 24.11.2011.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ

Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с. Ціна без доставки – 40 грн.

Автори: М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева.

У монографії розкрито місце і засади фінансової безпеки в системі економічної безпеки на двох рівнях управління економікою країни: держави і підприємства. Розкрито роль економічної безпеки в розвитку економіки України, визначено і обґрунтовано шляхи забезпечення фінансової безпеки на рівні держави.

Викладено методологічні основи фінансової безпеки підприємства та управління нею. Визначено форми і методи удосконалення механізму управління фінансовою безпекою на рівні підприємства.